

Posudek diplomové práce Anny Lauschmannové *Jak zprostředkovat širší pohled na logiku pro středoškolačky*

Musím konstatovat, že můj dojem z této práce není jednoznačný. Nejsem si zcela jistý, zda tento text odpovídá zadání a zda odpovídá standardům diplomové práce. Jde totiž v podstatě částečně o učebnici logiky, která byla vyvinuta pro nějaký účel se studiem na naší katedře ne-souvisejícím, a částečně o poznámky z konkrétního uplatnění této učebnice. Autorka svůj text uvádí tím, že "je určen středoškolským studentům k samostatné práci" (což zní u diplomové práce, která je z podstaty určena příslušnému hodnotícímu grémiu, naprosto nemístně) a že "prvotní impuls k jejímu napsání vzešel z Matematického korespondenčního semináře organizovaného studenty MFF UK v Praze" (je však zřejmé, že nešlo zdaleka jenom o "prvotní impuls"; práce působí dojmem, že autorka prostě vzala to, co vzniklo v rámci její přípravy tohoto semináře, a podala to jako diplomovou práci – to dokládají různé věci, z nichž nejobskurnější mi připadá fakt, že v textu takřkajíc přes hlavy těch, kterým tuto práci oficiálně podává, konverzuje se záhadnými postavami, jako je *Pepa Tkadlec*, *Háňa Bendová* či *Kenny Rolínek* [doufám, že ho v průběhu semináře nezabílí ...].)

Nepříjemným projevem toho, že se tento text mírně mívá patřičným žánrem, je i velice nepořádný odkazový aparát. Působí na mě docela trapně, když v textu čtu odkazy na dávnou pracovní verzi své knihy *Kapitoly z analytické filosofie*, která byla pro potřeby mých studentů krátce přístupná na internetu, když definitivní verze této knihy je na světě již skoro dva roky; či když vidím autorku citovat Quinovu knihu (nikoli článek, jak ona uvádí) *Hledání pravdy* takovým způsobem, že ji cituje z Kolmanova textu. A hlavně: mnoho potřebných odkazů prostě chybí; tak například na str. 58 autorka píše, že Jan Łukasiewicz používá dnes běžné značení logických modalit, což je informace, která by mě, pokud by byla pravdivá, velice překvapila – nicméně ověřit, zda je tomu tak, nelze, protože autorka žádný odkaz na zdroj neuvádí.

Na druhé straně však musím konstatovat, že odhlédnu-li o těchto věcí a čtu-li předloženou práci prostě jako náčrt učebnice úvodu do systémů moderní logiky, moc se mi líbí. Autorka, zaprvé, prokazuje, že věcem, které se snaží polopaticky objasnit, velice dobře rozumí. (Některé, ale spíše kosmetické výhrady uvádím níže). Zadruhé, navíc dokáže své porozumění zprostředkovat neobyčejně živým způsobem, za pomoci neotřelých ilustrací a příkladů, které jsou skutečně nadmíru promyšlené. Skoro bych řekl, že jde o nejlepší český pedagogický text o logice, který jsem kdy četl. Myslím si tedy, že nezávisle na osudu tohoto textu jako diplomové práce, by bylo dobře, kdyby ho autorka dotáhla do podoby publikované učebnice.

Několik málo problematických míst, na které jsem v textu narazil:

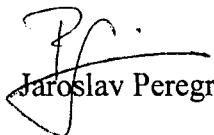
1. Na str. 25 autorka píše, že Russell s Whiteheadem zjistili, že "se dopustili téže chyby jako Frege". Nemám tušení o čem mluví; potřeboval bych to vysvětlit.
2. Na téže straně autorka píše, že Hilbert a jeho následovníci se "vzdali představy, že existuje jedna správná matematika". To se mi zdá být značně zavádějící. Hilbert není v žádném případě žádný matematický relativista. Všichni se asi shodneme na tom, že triviálně neexistuje jediná správná matematika v tom smyslu, abychom bychom se museli rozhodovat, zda je správná aritmetika, nebo geometrie; a Hilbertův 'formalismus' nijak nepřekračoval tento druh matematického 'pluralismu'. Hilbert pouze konstatoval, že tak jako aritmetika pojednává o jedné struktuře a geometrie o jiné, tak každou konzistentní matematickou teorii můžeme – v podstatě triviálně – vidět jako pojednávající o *nějaké* struktuře.

3. Str. 34: Autorka konstatuje, že rozdíl mezi hintikkovskými sémantickými hrami a hrami lorenzenovskými je v tom, že "Hintikkovi hráči jsou vševědoucí". Myslím, že to jednak není pravda (v Hintikkových hrách nejde o to, zda hráč skutečně fakticky dokáže hru vyhrát, ale o to, zda *existuje vítězná strategie*, takže předpoklad vševědoucnosti potřeba není) a jednak to relevantní rozdíl úplně nevystihuje (jak dokládá fakt, že skrze lorenzenovské hry se ke klasické matematice dokážeme dopracovat skrze uvolnění některých se 'strukturálních' pravidel – to jest pravidel toho typu, že bránit se lze pouze proti poslednímu napadení).

4. Str. 58: Jak už jsem se zmínil, reprodukce Łukasiewiczova přínosu k logice modalit je pro mě poněkud záhadná – v každém případě bych prosil alespoň o zdůvodnění tvrzení, že Łukasiewicz byl "prvním, kdo se zabýval zkoumáním logických vlastností modalit"

Mám-li to tedy shrnout: můj dojem je, že se jedná o poněkud odbyté dílo mimořádně talentovaného člověka. Jinými slovy, zdá se mi, že kdyby předložený text byl skutečně diplomovou prací, byla by tato práce skutečně výborná. Já osobně mám však pocit, že ani takto nadanému člověku by se nemělo promíjet, že k diplomové práci přistoupí takovýmto způsobem – diplomová práce má podle mne sloužit jako prokázání toho, že je její autor schopen napsat odborný text se vším, co k tomu patří (například tedy s pečlivě zdokumentovanými odkazy na literaturu). Mám-li navrhnout hodnocení, pak bych nejvíce ze všeho doporučoval přimět autorku k tomu, aby text dotáhla do skutečně přijatelné podoby, abychom ho pak mohli hodnotit nikoli jenom jako výborný, ale doufám jako jeden z nejlepších, jaký byl kdy na naší katedře obhájován. Bude-li komise a autorka toho názoru, že práce má být zhodnocena v té podobě, v jaké je teď, pak bych se zřejmě díky jejím, i když ne zcela dotaženým, kvalitám neuchýlil k tomu, abych se zasazoval o její zhodnocení jako nevyhovující; na druhé straně bych ale měl rozhodně problémy s tím, abych ji podporoval její hodnocení jako výborné, což by, myslím, byla v daném případě velká škoda.

V Praze dne 21.5.2007

Jaroslav Peregrin